

[B] **SUBLIEM GEPIEL. OVER HET DICHTERLIJKE
OEUVRE VAN MICHA HAMEL**

Dat het inzichtelijk is om van een dichter meer dan één bundel te lezen, wist ik al. Bij het lezen van *Nu je het vraagt* van Micha Hamel (1970, componist en dichter) leerde ik hoezeer het lezen van een oeuvre je oordeel over een afzonderlijk boek kan veranderen.

Nu je het vraagt (2010), Hamels recentste bundel en de eerste die ik van hem las, vond ik bij eerste lezing banaal en gewild grappig. Erg ongelukkig werd ik van lompe vondsten als: "Pardon – is dat nu art brut / Of gewoon drie keer kut?" Daarbij miste ik een 'eigen toon'; afzonderlijke gedichten hadden van K. Michel, Ramsey Nasr of Wouter Godijn kunnen zijn, maar daarmee bleef Micha Hamel zelf onzichtbaar. Pas toen ik ook de twee oudere boeken las, wijzigde mijn oordeel. *Luchtwortels* (2006) vond ik een aardige, *Alle enen opgeteld* (2004) bij vlagen zelfs een geweldige bundel. Ze lieten me zien dat Hamel zich consequent van een eigen toon onthoudt. Wie zo'n toon heeft gevonden, is klaar met zoeken, maar het zoeken staat voor deze dichter juist centraal. Dat maakt dat zijn oeuvre niet zozeer interessant is vanwege de individuele gedichten, maar vanwege het 'parcours' dat erin wordt afgelegd.

Alle enen opgeteld bevat de meeste van de echt goede afzonderlijke gedichten. Hier zijn de toon en de vorm van de gedichten nog vrij coherent: ze bevatten maar één vertelstem en de inhoud van de gedichten is vaak gemakkelijk te parafaseren. 'Schoolgeld' is bijvoorbeeld een reeks die genadeloos het leven van een puber analyseert. Er is gekozen voor een vertellersstandpunt dat tussen toen en nu ligt; we kijken vanuit de ogen van een dertienjarige die met de woorden van een dertiger zijn ervaringen beschrijft.

In de pauze, na mijn eerste sigaret, snijdt een cirkelzaag mijn lichaam los van mijn geest, en zie ik mijn razend karkas tollend tasten naar een vriend.

Prachtig is dit beeld van het puberale lichaam als een karkas dat, zonder geest nog, door een onbekende en vijandige wereld dwaalt.

Van meer gedichten valt de terloops gewelddadige toon op. 'Levenslust' geeft het recept voor een

zinloze moordpartij op een toevallige voorbijganger, louter begaan uit een prehistorische 'levenslust'. Hamel weet hier het gemoed van de lezer effectief te bespelen door de slachting in alle gruwelijke details te beschrijven en tegelijk plezier uit te stralen: het plezier van een auteur die in staat is van achter zijn bureau alles op te schrijven wat hij bedenken kan. "Vuilniszakken van de rol scheuren, besmeurde stoeptegels / eruit lichten, erin doen." Een vergelijkbare complexe emotie roept de dichter op in 'Verliezen', een hoogtepunt van de bundel. Dit gaat over het verongelukken van een vader en het effect van die gebeurtenis op de voorbijgangers. De alledaagsheid wordt in het licht gezet door te beschrijven hoe deze dood voor cakefabrikanten, grafzerkbedrijven en organisten hun brood is: "Ergens rollen er gele cakes van een transportband, / uit een bergwand drilt een heftige machine een blok; / een onbekende organist warmt zijn vingers met een ladder."

Hamel lijkt na *Alle enen opgeteld*, dat terecht de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs kreeg, niet in een trucje te hebben willen vervallen. De breuk tussen deze bundel en *Luchtwortels* is groot. Daarin trekt de dichter niet alleen meer stilistische registers open dan in het debuut, ook beproeft hij alle mogelijke dichtvormen. 'Ding' en 'Kapot' werken bijvoorbeeld met woordherhalingen en minimale variaties. Het laatste gedicht vertelt een gezinstragedie met alleen de woorden 'man', 'vrouw', 'kind', 'wil', 'maakt' en 'kapot'. "Man wil kind. / Vrouw maakt wil. / Man maakt vrouw kind. (...) Kind maakt vrouw kapot." 'Voelhoren' associeert zo sterk met klanken en beelden dat er een nagenoeg onbegrijpelijke tekst uit voortkomt: "Van telt het telt hij en waar was het feest telt leef ik waar. / Tikt het hart waar prikt wie lek ook die ballon dag vuist wuif // uit uw streken veil."

Er wordt zichtbaar dat Hamel zich niet altijd prettig voelt bij de poëtische gewoontes en tradities. Hij gaat tekeer tegen het gebruik van witrégels, die volgens hem louter dienen om een Groot Gevoel door Suggestie invoelbaar te maken. Heel inzichtelijk is zijn terloopse uitspraak "qua te / volgen methode en inzetbare middelen blijft hedendaagse // kunst ook voor mij nog een hele zoekkerij en gepiel hoewel / de uitkomsten verrukkelijker kunnen zijn dan klaarkomen", waarna hij negen regels besteedt aan het beschrijven van hoe dat klaarkomen zou

moeten plaatsvinden: “tussen de volle borsten van een kastanjeroodgelokte fluitiste” et cetera.

Luchtwortels toont de consequenties van Hamels onvrede. Sommige teksten maken nauwelijks meer gebruik van witregels. Zijn “zoekerij en gepiel” maakt Hamel bovendien zichtbaar door regelmatig opzichtige breuken in zijn teksten aan te brengen – recursiverende fragmenten die de lopende tekst doorsnijden, bijvoorbeeld. Al die technieken worden in *Nu je het vraagt* nog veel verder doorgevoerd. Het titelgedicht bestaat bijvoorbeeld uit bijna vier uitgevulde pagina’s waarin zonder witregels of zelfs maar alinea-indeling (verzonnen?) jeugdherinneringen met elkaar worden verbonden. ‘Maria mijn bouwpakket’ is een van de meest effectieve onttakelingen van poëzie die denkbaar is: alle afzonderlijke woorden van het gedicht zijn uit hun positie in de tekst gehaald en alfabetisch achter elkaar gezet: “bang beloftes beloofde ben / ben ben ben / bent bieden binnen blikken” en zo verder. Daarbij zijn in veel van de teksten verschillende verhaallijnen op een bewust slordige manier gemonteerd; de teksten ontwikkelen zich vaak onverwacht.

Het was de plompverloren toon en de gezochte onsamenhangendheid die, zoals gezegd, aanvankelijk mijn ergernis opwekten. Maar wie Hamels drie bundels als geheel overschouwt, ziet dat hij in zijn laatste het moeilijk begaanbare pad voortzet dat hij in de eerdere twee begonnen is. Hij gaat zoekend en pielend verder, een proces dat lang niet altijd geslaagde gedichten oplevert, maar wel bijzonder inspirerend is. Zo merkte ik dat mijn aandacht bij herlezing van *Nu je het vraagt* niet zozeer uitging naar geslaagde (proza)gedichten als ‘Probleem’ of ‘Tuinfeest’, maar eerder naar de teksten waarin je de dichter ziet worstelen met zijn stof. In ‘Poging’ zit hij zichzelf bijvoorbeeld in de weg door bij al het geschrevene onmiddellijk commentaar te leveren. Het intrigerendst is misschien wel ‘Litanie’, waaruit het gesmade “art brut”-citaat afkomstig is waarmee ik dit stuk opende. Dit is een wilde collage van poëtische clichés en redenen om poëzie te schrijven. Twee regels troffen me vooral: “Je banjert door ons land, je komt langs een boekhandel, je koopt een / bundel, en je weet: het zijn allemaal weekmakers, of het is elitetroep.” Micha Hamels verdienste is dat hij zich niet bij deze tweedeling neerlegt en dat hij blijft

streven naar nieuwe vormen en woorden en tegelijk, jawel, naar toenadering tot het al te vaak gesmade publiek.

LAURENS HAM

MICHA HAMEL, *Nu je het vraagt*, Augustus, Amsterdam, 2010, 72 p.

MICHA HAMEL, *Luchtwortels*, Augustus, Amsterdam, 2006, 75 p.

MICHA HAMEL, *Alle enen opgeteld*, Augustus, Amsterdam, 2004, 72 p.
